

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ

Οι δεξιότητες που απαιτούνται στην Ιστορία

1. **Μετάφραση:** Αναφορά στα γεγονότα με δικά σας λόγια.
π.χ. Γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα:
 - α. Επανάσταση στο Γουδί (πότε έγινε, από ποιους, επιδιώξεις)*
 - β. Χάτι Χουμαγιούν 1856 (ορισμός, περιεχόμενο, συνέπεια)*
2. **Ερμηνεία:** Επεξήγηση των τρόπων με τους οποίους διαμορφώθηκαν ή εξελίχθηκαν τα γεγονότα, επισημαίνοντας αίτια, αφορμές ή λόγους που συνέτειναν στην έκβαση ή δημιουργία των αποτελεσμάτων.
π.χ. Να εξηγήσετε σε συντομία τους λόγους για τους οποίους η κατάσταση που επικρατούσε στη βαλκανική στις αρχές του 20^{ου} αιώνα συνέβαλε στην έκρηξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.
3. **Εφαρμογή:** Σύγκριση γεγονότων ή καταστάσεων, διάκριση ομοιοτήτων και διαφορών, εξέταση της δυνατότητας εφαρμογής δεδομένων σε νέες καταστάσεις.
π.χ. Να συγκρίνετε τα Συντάγματα του 1844 και 1864 σε ό,τι αφορά τις τρεις εξουσίες.
4. **Επέκταση:** Διατύπωση υποθέσεων – δημιουργική φαντασία
π.χ. Ποιες συνέπειες θα είχε για την έκβαση της ελληνικής επανάστασης αν πετύχαινε το κίνημα στις παραδουνάβιες ηγεμονίες;
5. **Αξιολόγηση:** Εύρεση της σημασίας των γεγονότων, μέτρηση και εκτίμηση των παραγόντων που συντελούν στη διαμόρφωση των γεγονότων, έκφραση κατάλληλα τεκμηριωμένων προσωπικών απόψεων.
*π.χ. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ως πρωθυπουργός στις πρώτες κυβερνήσεις (1910 – 1914) θέτει τα θεμέλια για τον εκσυγχρονισμό του κράτους και της ελληνικής κοινωνίας και δημιουργεί παράλληλα στράτευμα ικανό να ανταποκριθεί στα αιτήματα των καιρών.
 Να εξετάσετε και να κρίνετε το έργο του Βενιζέλου στους τομείς που αναφέρονται πιο πάνω.*
6. **Ανάλυση:** Εύρεση ομοειδών στοιχείων, κατάταξή τους σε κατηγορίες (πολιτικά, οικονομικά, κτ.λ.), εύρεση των μεταξύ τους σχέσεων.
*π.χ. Η Μεγάλη Ιδέα και ο Αλυτρωτισμός διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στα πολιτικά δρώμενα της Ελλάδας από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι και τη Μικρασιατική Καταστροφή.
 Να αναλύσετε την πιο πάνω θέση και να εκφράσετε τις απόψεις σας.*
7. **Σύνθεση: Ιστορικό δοκίμιο** – χρήση όλων των πιο πάνω δεξιοτήτων.

Τύποι ερωτήσεων

01. «Συζητήστε...», «Σχολιάστε...», «Τεκμηριώστε...»

Μπορεί να τεθεί απευθείας ερώτηση ή να δοθεί κάποιο απόσπασμα που να αναφέρει μία γνώμη / άποψη και να ζητείται τεκμηρίωση με βάση τα πραγματικά γεγονότα ή η εκφορά της προσωπικής άποψης, της οποίας η τεκμηρίωση απορρέει από γεγονότα που υποστηρίζουν την άποψη αυτή.

02. «Εξετάστε...»

Εξετάζω σημαίνει ερευνώ, ρωτώ και λαμβάνω πληροφορίες, ζητώ να μάθω πώς έχει κάτι, μελετώ κάτι, υποβάλλω κάτι σε αυστηρή εξέταση. Απαιτείται η αναφορά στα γεγονότα μιας συγκεκριμένης περιόδου ή στη δράση κάποιας ιστορικής προσωπικότητας και ταυτόχρονα η διερεύνηση αιτίων, κινήτρων και σημασίας στη διαμόρφωση των μετέπειτα εξελίξεων.

03. «Εξηγήστε...»

Απαραίτητη δεξιότητα: Ερμηνεία, δηλαδή πώς και γιατί τα γεγονότα ή οι καταστάσεις διαμορφώθηκαν όπως διαμορφώθηκαν, καθώς και ποιοι ήταν οι παράγοντες που συνετέλεσαν στη διαμόρφωση αυτή. Η εξήγηση προϋποθέτει διερεύνηση των αιτίων, λόγων, κινήτρων, ελατηρίων, κτ.λ. και αιτιολόγησή τους με βάση τα συγκεκριμένα γεγονότα που καθορίζει το θέμα.

04. «Αξιολογήστε...», «Εκτιμήστε...», «Κρίνετε...» («Σε ποιο βαθμό...», «Μέχρι ποιου σημείου...», «Σε ποια έκταση...»)

Απαραίτητη δεξιότητα: Αξιολόγηση, δηλαδή ποια η σημασία των γεγονότων, μέτρηση και εκτίμηση της σπουδαιότητας των παραγόντων που συντελούν στη δημιουργία νέων καταστάσεων. Η προσωπική άποψη τεκμηριώνεται με την κατάλληλη ιστορική επιχειρηματολογία.

05. «Αναφερθείτε...»

Περιγραφή ή διήγηση των γεγονότων που εξετάζονται με ταυτόχρονη παρουσίαση των αιτίων που συνέτειναν στη διαμόρφωση αυτή.

06. «Συγκρίνετε...», «Αντιπαραβάλετε...», «Αντιδιαστείλατε...»

Σύγκριση γεγονότων, συνεπειών, αποτελεσμάτων διαφορετικών ιστορικών περιόδων και εντοπισμός ομοιοτήτων, διαφορών και σπουδαιότητάς τους.

07. «Ποια η σημασία...»

Αναφορά σε σημαντικές συνέπειες από τη δράση ενός προσώπου (τι έπραξε, ποιες οι αξίες και τα πιστεύω του, πώς τις κρίνετε, ποιοι επωφελήθηκαν από αυτές), αλλά και αναφορά σε γεγονότα και καταστάσεις, ιδιαίτερα ως προς τα μακροπρόθεσμα ή/και βραχυπρόθεσμα αποτελέσματά τους και κατάληξη σε συμπεράσματα που εξάγονται από τη μελέτη των γεγονότων.

Διατύπωση των ερωτήσεων

Αναλύστε	Αναφερθείτε σε όλους τους παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση γεγονότων / ιδεών / καταστάσεων, κτλ., στις τυχόν σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ τους και καταλήξετε σε συμπεράσματα.
Ανασκοπήστε	Διερευνήστε κάποιο συγκεκριμένο θέμα, κάνοντας κριτικές παρατηρήσεις.
Αναφερθείτε	Διηγηθείτε ή περιγράψτε τα γεγονότα με ταυτόχρονη παρουσίαση των αιτίων που τα προκάλεσαν.
Αντιδιαστείλατε	Βλ. αντιπαραβάλετε
Αντιπαραβάλετε	(Αντι)παραθέστε γεγονότα / θεσμούς, κτ.λ. δύο ή περισσότερων περιόδων και τονίστε τις ουσιαστικές διαφορές τους.
Αξιολογήστε	Μετρήστε και εκτιμήστε τη σπουδαιότητα της συμβολής γεγονότων, παραγόντων, κτ.λ. στη διαμόρφωση και εξέλιξη των πραγμάτων. Περιλάβετε επίσης και τη δική σας άποψη κατάλληλα τεκμηριωμένη.
Δηλώστε	Παρουσιάστε σε σύντομη αλλά σαφή μορφή τα γεγονότα μιας περιόδου, τα αίτια, τις συνέπειες, κτ.λ.
Δικαιολογήστε	Δώστε ικανοποιητικά στοιχεία / επιχειρήματα που να δικαιολογούν την εξέλιξη / διαμόρφωση των γεγονότων, τη στάση προσώπων, κτλ.
Εκτιμήστε	Βλ. αξιολογήστε
Εξετάστε	Αναφερθείτε στα γεγονότα μέσα στα πλαίσια που καθορίζει η ερώτηση, με ταυτόχρονη παρουσίαση των αιτίων, λόγων, κινήτρων,

	κτ.λ. που τα προκάλεσαν και <u>πάρτε θέση</u> πάνω σε αυτά με την κατάλληλη τεκμηρίωση.
Εξηγήστε	Κάνετε σαφές <u>πώς</u> και <u>γιατί</u> γεγονότα / καταστάσεις / ιδέες, κτ.λ. διαμορφώθηκαν και ποιοι <u>παράγοντες</u> συνετέλεσαν στη διαμόρφωση αυτή. Παραθέστε και την <u>άποψή</u> σας κατάλληλα <u>τεκμηριωμένη</u> .
Ερμηνεύστε	Δώστε μια εξήγηση για το <u>τι</u> συνέβαλε στη διαμόρφωση ενός γεγονότος, μιας ιδέας, κτ.λ. και τοποθετηθείτε ανάλογα ασκώντας σχετική <u>κριτική</u> .
Καθορίστε	Παρακολουθήστε <u>την εξέλιξη ενός θέματος</u> ξεκινώντας από το σημείο που καθορίζει η ερώτηση.
Κρίνετε	Δώστε τις προσωπικές σας <u>απόψεις</u> για τη σημασία ενός γεγονότος, μιας άποψης, κτ.λ. και <u>τεκμηριώστε</u> με βάση τα σχετικά στοιχεία.
Ορίστε	Αναφέρατε τα <u>ακριβή γεγονότα</u> και τη σημασία τους για την περίοδο που εξετάζεται.
Παρουσιάστε	Δώστε με σαφή δομή την εικόνα μιας συγκεκριμένης περιόδου, δίνοντας απάντηση στα ερωτήματα <u>πού;</u> , <u>πότε;</u> , <u>πώς;</u> και <u>γιατί;</u>
Περιγράψτε	Δώστε <u>λεπτομερή περιγραφή</u> των γεγονότων μιας συγκεκριμένης εποχής ή περιόδου και των διαδικασιών που τα προκάλεσαν ή τα διαμόρφωσαν.
Σκιαγραφήστε	Δώστε τα <u>κύρια στοιχεία</u> ή τις <u>γενικές αρχές</u> των γεγονότων με έμφαση στη <u>δομή</u> και την <u>κατάταξή</u> τους.
Συγκρίνετε	Να βρείτε τις <u>ομοιότητες</u> και <u>διαφορές</u> μεταξύ γεγονότων / θεσμών, κτ.λ.
Συζητήστε	Διερευνήστε ή εξετάστε <u>εξονυχιστικά</u> το σχετικό θέμα χρησιμοποιώντας κατάλληλη <u>επιχειρηματολογία</u> και όπου χρειάζεται δώστε <u>τα υπέρ</u> και <u>τα κατά</u> μιας άποψης.
Σχολιάστε	Μετά από σύντομη αναφορά στο θέμα, παραθέστε τις δικές σας <u>απόψεις</u> τις οποίες θα υποστηρίζετε με βάση <u>τα πραγματικά γεγονότα</u> .
Συνοψίστε	Δώστε μια σύντομη <u>αναφορά</u> των βασικών γεγονότων, καταστάσεων, κτ.λ.

Τεκμηριώστε	Δώστε <u>όλες τις ιστορικές πληροφορίες</u> που χρειάζονται για την <u>υποστήριξη</u> μια άποψης, των κινήτρων και επιδιώξεων προσώπων, του βαθμού επιτυχίας / αποτυχίας θεσμών, κτ.λ.
--------------------	--

Προσεγγίζοντας την ερώτηση

Συχνά παρουσιάζεται ελλιπής κατανόηση της ερώτησης, με αποτέλεσμα οι απαντήσεις να βρίθουν άσχετων πληροφοριών και να μην απαντούν ευθέως στην ερώτηση. Μια εξαιρετική απάντηση σε θέμα συναφές προς το θέμα της ερώτησης δεν μπορεί να πάρει πλήρη βαθμολογία.

Για να απαντηθεί σωστά η ερώτηση:

1. Εντοπίζουμε την εστίαση της ερώτησης.
2. Απαντούμε εντός των πλαισίων που καθορίζονται από την ερώτηση.

Πώς ερμηνεύουμε την ερώτηση

1. Εντοπίζουμε την οδηγία (αναλύστε, εξηγήστε, κτλ.), η οποία μπορεί να είναι άμεσα ή έμμεσα διατυπωμένη.
2. Προσδιορίζουμε το θέμα και τους όρους κλειδιά.
3. Εντοπίζουμε στην ερώτηση τους αξιακά φορτισμένους όρους, οι οποίοι υποδηλούν μία απάντηση με αξιολογικό ή επιχειρηματολογικό χαρακτήρα.

π.χ.

Πώς κρίνετε	τη διακυβέρνηση της Ελλάδας	από τον Καποδίστρια;
ΟΔΗΓΙΑ	ΕΝΝΟΙΑ / ΛΕΞΗ – ΚΛΕΙΔΙ	ΘΕΜΑ

Συμπληρωματικά προς τους τρεις προηγούμενους παράγοντες, πρέπει να αποφασίσουμε κατά πόσον πρέπει να αξιοποιήσουμε κάποια ή όλα από τα πιο κάτω:

- Εξήγηση – να εξηγήσετε γιατί κάποια πράγματα έγιναν.
- Ερμηνεία – να εξετάσετε πληροφορίες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.
- Αξιολόγηση – να παρουσιάσετε και να αξιολογήσετε μία αξιολογική κρίση για ένα συγκεκριμένο θέμα (debate)
- Επιχειρηματολογία – να υποστηρίξετε μια θέση σε κάποιο θέμα (debate).

Η δομή του ιστορικού δοκιμίου

Η δομή του ιστορικού δοκιμίου είναι η ίδια με εκείνη του δοκιμίου στα Νέα Ελληνικά, δηλαδή περιέχει ευδιάκριτο Πρόλογο / Εισαγωγή, Κύριο Μέρος και Επίλογο. Η ουσιαστική διαφορά είναι ότι το ιστορικό δοκίμιο ασχολείται αποκλειστικά με κάποιο δεδομένο ιστορικό θέμα, ενώ χρησιμοποιούνται αποκλειστικά ιστορικές πληροφορίες για τεκμηρίωση των θέσεων του γράφοντος ή μιας άποψης – γνώμης. Επιπλέον, το θέμα του εξετάζεται πάντοτε μέσα στα πλαίσια και τα δεδομένα της εποχής στην οποία διαδραματίζονται τα γεγονότα.

Πρόλογος / Εισαγωγή

Αποτελεί ξεχωριστή παράγραφο και περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

01. Μια γενική εκτίμηση ή σχόλιο για το θέμα. Πρέπει να διακρίνεται η σπουδαιότητα του θέματος και πρέπει να είναι προφανής ή ένταξη του στο πλαίσιο που καθορίζει η ερώτηση.
02. Τη θεματική πρόταση που θα παρουσιάζει την κατευθυντήρια ιδέα η οποία θα χρησιμεύσει ως η βάση της επιχειρηματολογίας και είναι η κεντρική ιδέα του δοκιμίου. Είναι δυνατόν να περιέχει τη θέση / άποψη του γράφοντος, καθώς και την πορεία που θα ακολουθήσει.
03. Τη μεταβατική πρόταση, που θα επιτρέπει την ομαλή μετάβαση στην πρώτη παράγραφο του κύριου μέρους.

Κύριο Μέρος

Αποτελείται από παραγράφους και:

01. Κάθε παράγραφος περιέχει ένα ιστορικό γεγονός ή μια άποψη / κρίση ή ένα επιχείρημα, που τεκμηριώνεται με ιστορικές πληροφορίες.
02. Το περιεχόμενο των παραγράφων σχετίζεται άμεσα με την ερώτηση και με το περιεχόμενο του προλόγου.
03. Η προσωπική άποψη πρέπει να αιτιολογείται με τα γεγονότα στα οποία αναφέρεται η ερώτηση.
04. Οι πληροφορίες του κύριου μέρους θα πρέπει να σχετίζονται άμεσα με το θέμα, όπως το καθορίζει η ερώτηση.
05. Είναι απαραίτητη η τεκμηρίωση του κάθε σημείου που περιλαμβάνεται στο κύριο μέρος.

Επίλογος / Συμπέρασμα

Αποτελεί ξεχωριστή παράγραφο και:

01. Πρέπει να είναι σύντομος και περιεκτικός.
02. Πρέπει να σχετίζεται άμεσα με την ερώτηση για να διαφαίνεται η κατανόηση του θέματος.
03. Πρέπει να σχετίζεται άμεσα με τον πρόλογο, έτσι ώστε να καθίσταται σαφές ότι οι προθέσεις του προλόγου συνάδουν με το περιεχόμενο του κύριου μέρους.
04. Πρέπει να σχετίζεται με το κύριο μέρος για να διαφανεί ότι οι απόψεις / θέσεις / επιχειρήματα έχουν τεκμηριωθεί κατάλληλα και σύμφωνα με τα ζητούμενα της ερώτησης.

Συνοπτικά:

1. Διαβάζουμε όσο το δυνατόν περισσότερο για να εμπλουτίσουμε τις γνώσεις μας και να καλλιεργήσουμε τη γλωσσική μας έκφραση.
2. Διαβάζουμε προσεκτικά και κρατούμε πλήρεις σημειώσεις. Δεν αντιγράφουμε αποσπάσματα από τα σχολικά εγχειρίδια, αλλά γράφουμε τις σημειώσεις μας με δικά μας λόγια.
3. Θυμούμαστε ότι η απάντηση σε μια ερώτηση απαιτεί ιστορικές πληροφορίες σχετικές με το θέμα.
4. Στο δοκίμιο πρέπει να διακρίνεται με σαφήνεια η πορεία των συλλογισμών μας.
5. Προτού αρχίσουμε να γράφουμε το δοκίμιό μας, κατανοούμε το περιεχόμενο της ερώτησης (βλ. και σ.5).
6. Κάθε παράγραφος του κύριου μέρους θα πρέπει να περιέχει ένα επιχειρήμα.
7. Το θέμα της ερώτησης θα πρέπει να το εξετάζουμε στο πλαίσιο ή τα δεδομένα της εποχής κατά την οποία διαδραματίστηκαν τα γεγονότα.
8. Δεν χρησιμοποιούμε αποσπασματικές πληροφορίες στο δοκίμιό μας.
9. Για την τεκμηρίωση της προσωπικής μας άποψης ή τον σχολιασμό κάποιας άλλης άποψης, θα πρέπει να χρησιμοποιούμε ιστορικά επιχειρήματα.
10. Αν κάποια πληροφορία δεν ταιριάζει με το θέμα της ερώτησης, δεν διστάζουμε να την παραλείψουμε.
11. Ελέγχουμε την ορθογραφία και τη σύνταξη του γραπτού μας.
12. Το συμπέρασμα (ο επίλογος) θα πρέπει να καταδεικνύει με σαφήνεια τι προσπαθήσαμε να δείξουμε με τη συγγραφή του δοκιμίου μας.

Βιβλιογραφία

Λ. Αντωνιάδης, *Το ιστορικό δοκίμιο*, Λευκωσία 1988

University of Sydney, *Essay Writing Guide*, Department of History, School of Philosophical and Historical Enquiry

https://sydney.edu.au/arts/history/docs/resources/HSTY_essay_guide_2006.pdf